

és kárpátaljai személyek nevei. Az erdélyi anyagrészből kiragadva a *Juhász* családnév: a névjegyzék első tétele az eredeti név, esetünkben a *Ciobanu*, tehát a magyar családnév román nyelven anyakönyvezett változata, a második oszlop a magyarosított nevet tartalmazza, tehát a *Juhász* formát, az utolsó oszlopból pedig megtudjuk, hogy az adott személy-név mely nyelvterületről származik, pontosabban melyik nyelv hatására érték a változások.

A kötetet záró, UGRÓCZKY MÁRIA által összeállított terminológiai segédlet (157–159) a névjogi szakkifejezések mellett a vonatkozó törvényeket, jogszabályi helyeket is feltünteti. Kiderül belőle például, hogy mi a különbség a névváltoztatás és a névmódosítás között. A név megváltoztatása a névviselő kérelmére, a hatáskörrel bíró közigazgatási hatóság engedélye alapján történik. Magyar állampolgár születési család- és utónevének megváltoztatását az anyakönyvi szerv engedélyezi. A névmódosítás ezzel szemben a névváltoztatásnak csupán az egyik esete, amikor a honosítási vagy visszahonosítási eljárással párhuzamosan az eljáró szerv a magyar állampolgárságot szerző személynek engedélyezi, hogy idegen hangzású neve helyett magyar vagy magyarosabb nevet viseljen.

4. A kötetben megjelenő tanulmányok egyaránt szólnak a téma iránt érdeklődő laikusoknak és a szakmai olvasóknak. A kiadványt hiánypótló munkává teszi a szerzők azon törekvése, hogy minél jobb betekintést nyújtsanak többek között a névmódosításra vonatkozó jogalkalmazói gyakorlatba, az idegen nevek átírásának nehézségeibe, és nem utolsósorban az OFFI közfeladat-ellátásának folyamatába.

Hivatkozott irodalom

SZOTÁK SZILVIA szerk. 2019. *Az állami fordítószolgálat 150 éve*. Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Iroda Zrt., Budapest.

SZOTÁK SZILVIA szerk. 2019. *Diszciplínák találkozása, nyelvi közvetítés a XXI. században*. Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Iroda Zrt., Budapest.

HAINDRICH HELGA ANNA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4996-317X>

ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont

Shifting Toponymies. (Re)naming Places, (Re)shaping Identities [Változó helynévallomány. Helyek (át)nevezése, identitások (át)formálása]

Szerkesztők: LUISA CAIAZZO – IMAN NICK. Cambridge Scholars Publishing,
Newcastle upon Tyne, 2020. 216 lap

1. Az alább ismertetendő, multidiszciplináris megközelítésű tanulmánykötet a helynevek és az identitások kapcsolatát tárgyaló írásokat tartalmaz. A fókuszban főként az átnevezések

identitásformáló és/vagy -kifejező ereje áll. A könyvet a tartalomjegyzék után a szerzők ismertetése nyitja (vii–x). A kötetben összesen tizenegy angol nyelvű tanulmány található, melyeknek rövid ismertetése a szerkesztők, LUISA CAIAZZO és IMAN NICK bevezető fejezetében olvasható egy rövid tudománytörténeti áttekintést követően (1–7).

2. A könyv első tanulmánya ESTERINO ADAMI munkája, melyben a delhi metró neveinek kulturális és szimbolikus jelentőségét elemzi (9–24). A metróállomások elnevezése ideológiák kifejezésének az eszköze, amit a szerző a kognitív pszichológia segítségével vizsgál.

LUISA CAIAZZO kutatásának nyelvi és kulturális kontextusa szintén India, azonban a középpontban itt az ország elnevezése áll (25–42). Az 1950-ben érvénybe lépő alkotmányban az *India* és a *Bharat* egyenrangú országnevekként jelentek meg; az elnevezések körüli konfliktust a szerző a kritikai helynévkutatás elméleti keretében és a korpusznyelvészet eszközeivel vizsgálja.

MIRKO CASAGRANDA Kanada egyik térképészeti problémájával foglalkozik: a kritikai térképészet a térképekre diskurzusként tekint, amely lehetőséget ad népek és helyek kiemelésére vagy akár elfedésére (43–55). A szerző az említett ország őslakosok lakta területének térképein vizsgálja az őshonos népek helyneveinek hiányát.

A negyedik fejezetben OLIVIU FELECAN Románia településneveinek változásait mutatja be, ahogy azok tükrözik az aktuális politikai, ideológiai helyzeteket (57–76). A tanulmány 1878-tól, Románia létrejöttétől kezdve napjainkig vezet végig a településnév-változtatások típusain, valamint a folyamatokon, ahogy a változtatások tükrözik az ország politikai evolúcióját. A névváltoztatási típusokat szemléltető példák között számos magyar településnév is található.

PAUL GERAGHTY szintén diakrón megközelítésű kutatásában a Fidzsi-szigetek angol helyneveinek történetét mutatja be (77–96). Az 1860–70-es évek nagymértékű bevándorlását követően a szigeteken jelentős számban jelentek meg angol helynevek – ideiglenesen a bevándorlók számára otthonosabbá változtatva a teret –, a bevándorlások végét követően azonban hamar el is tűntek.

A nemzetközi helynévkutatás terminológiai inkonzisztenciájára hívja fel a figyelmet ALBERTO MANCO tanulmánya, melyben számos példával mutatja be a problémakört (97–112). A helynévtípusokra vonatkozó terminusok változatos előfordulása és használata véleménye szerint félreértéseket, félreértelmezéseket okoz a helynévkutatásban, megoldásként ezért az egységesítést javasolja.

ANNA MONGIBELLO tanulmányában a kanadai őslakos ktunaxa nép reprezentációjának problémájával foglalkozik (113–132). Az őshonosok által *Qat'muk*-nak nevezett, *Jumbo Valley*-ként is ismert területre síterepet terveztek építeni; az erről szóló, online médiában megjelent cikkek szolgálták a kutatás nyelvi anyagaként. A szerző megállapítása szerint a terület megnevezése, a variánsok közti választás az újságírói pozicionálás eszközeként jelent meg.

IMAN NICK két írással járult hozzá a kötethez. Az első egy társadalomtörténeti szemléletű esettanulmány, melyben a buchenwaldi koncentrációs tábor helyneveit vizsgálta, ahogy azok a szélsőséges ideológia megtestesítőiből a holokauszt emlékét életben tartó nevekké váltak (133–149). A szerző második tanulmánya az oklahomai „feketék lakta városok” elnevezéseiről szól: a területet betelepítő, úttörő munkát végző emberek közül sokan afroamerikaiak és őshonos amerikaiak voltak, aminek a településnevekben is nyoma van (151–171).

FRANCESCO-ALESSIO URSINI kutatásában Olaszország helyneveinek eredetével foglalkozik (173–186). A hatalmas helynévanyag összetett, multikulturális, nyelvileg diverz rétegződést mutat, amelynek az identitásokban is van lenyomata.

Az utolsó fejezetben SARA LOUISE WHEELER a walesi függetlenségi törekvés egyik mottóját, a helynevet is tartalmazó *Cofiwch Dryweryn* ('Emlékezzetek Trywerynre') frazémát vizsgálja a kulturális, történelmi és politikai kontextusokat figyelembe véve (187–208). A Tryweryn folyó völgyében található Capel Celyn települést 1965-ben elárasztották egy Liverpool és a Wirral-félsziget számára fontos víztározó építése során. Az eredetileg falfirkaként megjelenő frazéma azóta a hegemoniaellenes walesi nacionalizmus egyik szimbóluma lett.

A kötetet az egyes fejezetekhez tartozó végjegyzetek zárják.

3. A tanulmánykötet fontos kutatásokat tartalmaz a nemzetközi szinten napjainkban népszerűnek számító kritikai helynévkutatás területéről. A változatos nyelvi anyagot interdiszciplináris, módszertanilag is sokrétű vizsgálatok kísérik, melyek a helynévkutatás ezen ágának lehetőségeit is bemutatják.

BALOGH ROLAND JÓZSEF

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1556-2690>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

SEBESTYÉN ZSOLT, *Kárpátalja helységnevei*

K. n., Nyíregyháza, 2020. 528 lap

1. A helynevek összegyűjtésének az igénye már a 19. század elején megfogalmazódott. TELEKI JÓZSEF az 1821-ben megjelent, *Egy tökéletes magyar szótár* elrendeltetése, készítése módja című művében (18) hangsúlyozta elsőként, hogy a tulajdonneveknek (a helyneveknek és a személyneveknek) is mindenképpen helyük van a „tökéletes magyar szótár”-ban: „egy [...] második tóldalékban lehetne a’ nevezetesebb hazai vidékek, Városok, helységek, vizek, hegyek [...] és az olly idegen tartományok, Országok, városok [...] nevezeteit, mellyeknek nyelvünkben különös eredeti nevek vagyon, felvenni”. Az elmúlt 200 évben ez az elképzelt helynévtár nem készült ugyan el, de fontos lépések történtek a megvalósítása felé. A magyar nyelv külső régióiban, a határon túli térségekben a magyar nyelv folyamatos térvesztése miatt különösen sürgetővé vált e feladat elvégzése.

2. SEBESTYÉN ZSOLTNak a határon túli területek helyneveinek összegyűjtésében jelentős érdemei vannak. A 2020-ban napvilágot látott, *Kárpátalja helységnevei* című munkája az Ukrajna nyugati megyéjének számító Kárpátalja ma önálló települési rangú helységeinek történelmi névadatait (az első ismert említéstől egészen napjainkig) és névmagyaroztatást tartalmazza betűrendes elrendezésben. Ha az egykori beosztást vesszük alapul, akkor 6 vármegye (Bereg, Máramaros, Szabolcs, Szatmár, Ung és Ugocsa) helynevei szerepelnek a kötetben. Számításaim szerint 606 szócikket (a szerző 605 helységet említ, 6) ad közre a kötet: Bereg megyéből 226, Máramaros megyéből 197, Ung megyéből 117, Ugocsa megyéből 61, Szabolcs megyéből 4, Szatmár megyéből pedig 1 település helyneveit.